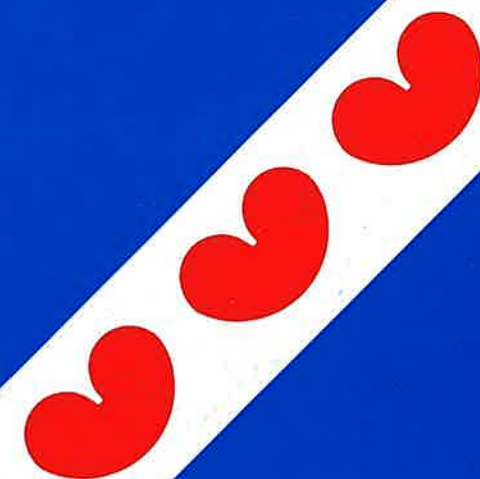

Jaarverslag 1998

audiologisch centrum friesland
verlengde schrans 35
8932 nj leeuwarden

Jaarverslag 1998

Stichting Audiologisch Centrum Friesland. Verlengde Schrans 35, Leeuwarden
www.telekabel.nl/sprinter/acf/

Inhoudsopgave jaarverslag 1998

3	Doelstelling en middelen
4	samenstelling bestuur en team per 31 dec. 1998
5	Voorwoord
9	Verslag van de audioloog
11	Verslag van de logopedisten
14	Verslag van de psychologen
17	Verslag van de maatschappelijk werkster
22	Kentallen
23	Bijzondere activiteiten en bezoeken
24	Accountantsverklaring 1998
25	Balans per 31 december 1998
27	Exploitatierekening over 1998
28	Toelichting algemeen
29	Toelichting op de balans
30	Toelichting op de exploitatierekening
31	Memorandum

Doelstelling Audiologisch Centrum Friesland.

1. De stichting heeft tot doel het bevorderen van een doeltreffende audiologische zorg in Friesland in de ruimste zin des woords, zulks met inachtneming van de doelstellingen van instanties die in Friesland op dit gebied reeds werkzaam zijn.

2. De Stichting beoogt niet het maken van winst.

Middelen.

- a. het inrichten en in stand houden van een erkend audiologisch centrum.
- b. het verrichten van audiologisch onderzoek en daarmee in relatie staand relevant onderzoek naar spreekvaardigheid en taalverwerving.
- c. het treffen van maatregelen voor het bereiken van een maximale hoorrevalidatie, zoals het adviseren van hoortoestellen, het medewerking verlenen aan of het geven van hoortrainingen en het geven van voorlichting aan de sociale omgeving van de slechthorende mens.
- d. het aanstellen van een staf van deskundige medewerkers. Deze staf wordt onder andere gevormd door een geregistreerd klinisch fysicus met specialisatie audiologie, een psycholoog, een maatschappelijk werker, een logopedist, en administratieve medewerkers.
- e. de in lid d van dit artikel genoemde staf te plaatsen onder leiding van een directeur.
- f. goede contacten te onderhouden met het Audiologisch Centrum van het Academisch Ziekenhuis Groningen.
- g. goede contacten te onderhouden met alle keel- neus- en oorartsen, kinderartsen en huisartsen in Friesland.
- h. het aankweken en onderhouden van goede contacten met al die instanties die tot de verwezenlijking van de doelstelling van de stichting kunnen bijdragen.
- i. alle andere wettige middelen.

Samenstelling bestuur en team

In 1998 bestond het bestuur uit

naam	sinds	functie
de heer C. Vlas	(1989)	voorzitter, Leeuwarden
de heer A. de Groot	(1992)	penningmeester, Aldeboarn
de heer J. Postema	(1994)	secretaris, Joure
de heer H. P. Wit	(1988)	lid (tot april)
de heer H. Kruizinga	(1989)	lid (tot april)
de heer J.W.A. Langendijk	(1998)	lid, Beetgumermolen (vanaf april)
de heer D. Wynia	(1991)	lid, Nijbeets
de heer E. Cesar	(1991)	lid, Leeuwarden
mevrouw R. Keizer	(1996)	lid, Sneek
de heer C.E. Wiemer	(1997)	lid, Roodkerk

Einde 1998 bestond het team uit

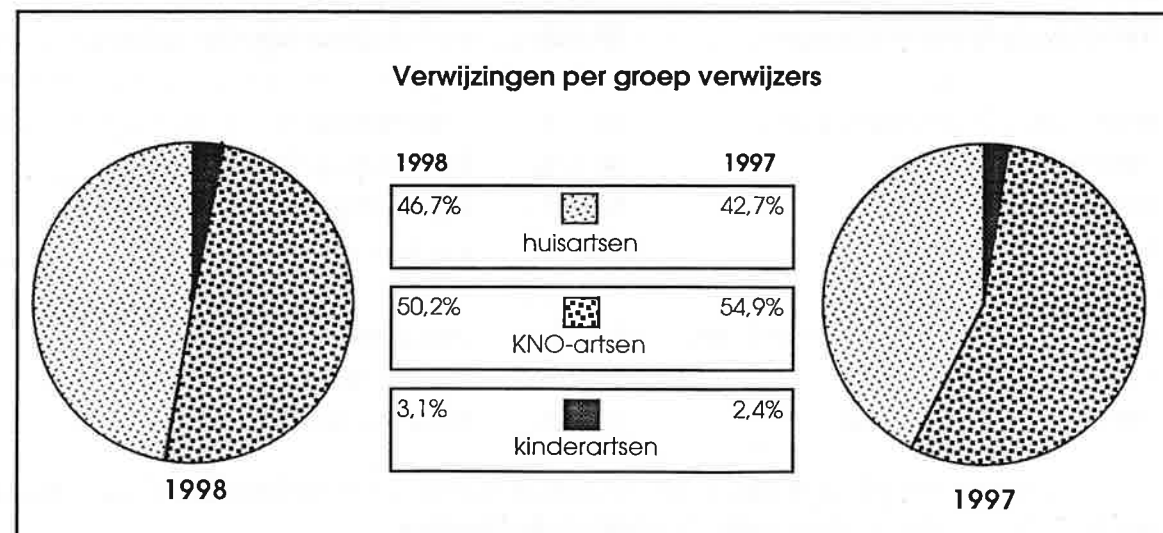
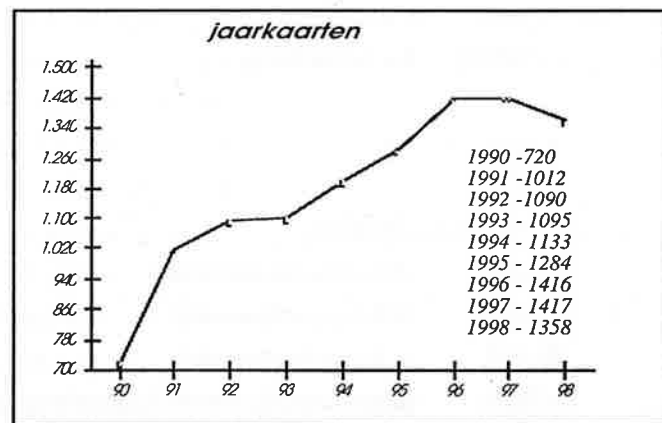
naam	dienstvb	functie
mevrouw Chr. Bruinsma	100 %	directiesecretaresse
mevrouw A. Visser-Stedehouder	60 %	adm. medewerker
mevrouw I. Kropman-de Fraiture	42,4 %	adm. medewerker
mevrouw L. Wormsbecher	18 %	adm. medewerker (vanaf sept)
heer drs. P. Kraft	105,6 %	audioloog-directeur (*)
de heer B. van der Meer	100 %	audioloog in opleiding
mevrouw A. Bloemhof-Eringa	58,3 %	audiologieassistent
mevrouw L. Groenman-Sijtsema	55,6 %	logopediste
mevrouw Y. Brouwer	66,7 %	logopediste (tot november)
mevrouw A. de Vries	66,7 %	logopediste (vanaf november)
mevrouw N. Pantjes	22,2 %	logopediste (vanaf augustus)
mevrouw drs. M. Künzli-van der Kolk	52,7 %	psycholoog
mevrouw E. Fien	22,2 %	orthopedagoog
mevrouw N. Wassenaar	73,9 %	maatschappelijk werkster

(*) De Cao geeft ruimte aan functionarissen op soloposten of hoofden van kleine afdelingen om een 38 uren werkweek aan te houden als het werk niet in 36 + 2 kan worden opgesplitst.

Voorwoord

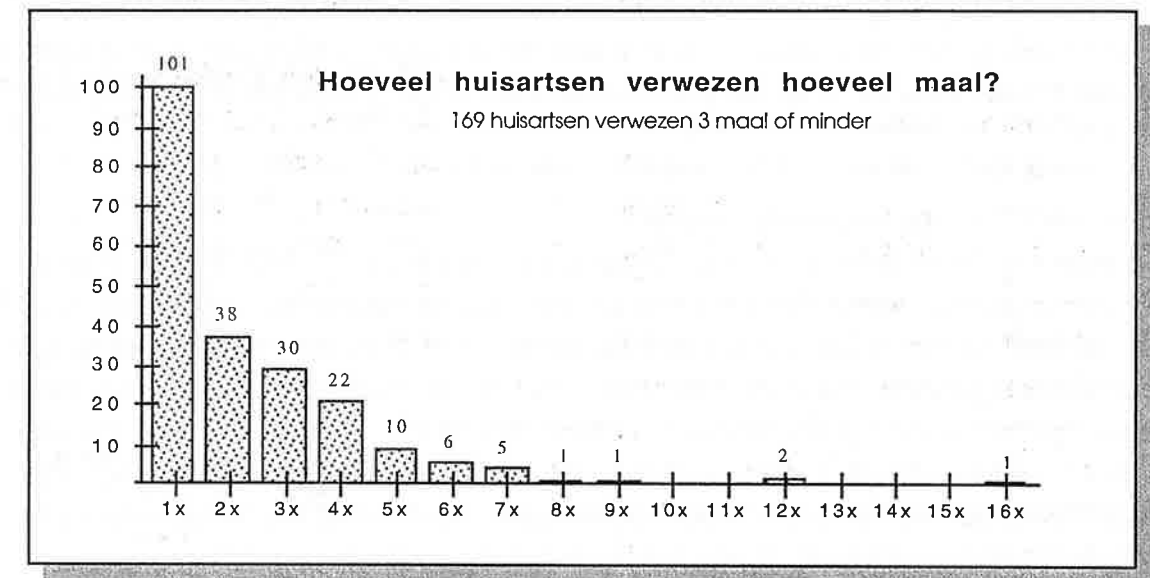
Algemeen

In de tweede helft van 1998 werd duidelijk dat de groei van de patiëntenstroom stagneerde. Dit werd bevestigd door het aantal voorgeschreven hoortoestellen dat in 1997 even groot was als in 1996 en in 1998 zelfs wat lager. Opmerkelijk hierbij is dat het totaal aantal in Friesland voorgeschreven hoortoestellen zo enorm toenam dat zorgverzekeraar 'de Friesland' zich er (spreekwoordelijke) zorgen over begon te maken. (informatie van 'de Friesland'). De conclusie ligt voor de hand dat de KNO-artsen in Friesland het AC procentueel minder dan voorheen betrekken in de hoorrevalidatie-procedure. Dat is geen plezierige constatering en het stemt tot nadenken. Het relatieve aantal huis- en kinderarts verwijzingen nam in elk geval toe, al zijn de verschuivingen niet dramatisch. Hieronder een grafische weergave van het aantal nota's per jaar alsmede - in cirkeldiagram - de verwijzingen per groep verwijzers.

Huisartsverwijzingen.

Wederom bleek uit telling van het aantal huisartsverwijzingen dat deze zeer gelijkmatig over alle huisartsen zijn verdeeld. Het histogram op de volgende bladzijde maakt duidelijk dat 169 van de ongeveer 240 Friese huisartsen per jaar drie of minder patiënten verwijst. De verwijfsreden is vaak òf een second opinion bij een daarvoor weinig geslaagde hoortoestel aanpassing elders, òf een patiënt die al langer bekend is bij het AC, òf een kind met spraak- of taalachterstand. Sommige huisartsen maken bij hun verwijzing naar het Audiologisch Centrum onderscheid tussen (te verwachten) perceptie-slechthorendheid of (te verwachten) geleidings-slechthorendheid.

Werkdruk

De werkdruk nam - duidelijk voor ieder teamlid merkbaar - wel toe. In de loop van het jaar werd duidelijk dat dat onder meer te maken had met de hoeveelheid tijd die gaat zitten in de aanpassing van digitale hoor toestellen. Vrijwel twee maal zoveel tijd zelfs. Ook de logopedische activiteiten gingen meer tijd vragen. Er worden meer onderzoeks mogelijkheden (tests) aangeboden en dat vraagt extra inzet van de logopedisten.

Spraak- en taaldiagnostiek bij kinderen.

Medio 1998 ontvingen we het bericht dat de overheid voor de Audiologische Centra 2 miljoen gulden beschikbaar stelde voor het verrichten van spraak- en taaldiagnostiek bij kinderen tot 7 jaar, mits aan zekere voorwaarden werd voldaan. Het geld werd volgens een zekere sleutel over alle AC's verdeeld en was bestemd voor het jaar 1998. Omdat de aankondiging pas laat kwam (half augustus) en de aanvraag voor 1 september gedaan moest zijn is er in Friesland om organisatorische redenen voor gekozen om in 1998 voor slechts voor een kwart van de toegewezen subsidie te opteren. Veel tijd is er gestoken in de organisatie van een en ander. Eind 1998 had het AC volgens het nieuwe Spraak/taal protocol (ST-protocol) 29 kinderen gezien, wat volgens schema was. Landelijk bleken er nog veel inhoudelijke, zowel als organisatorische vragen, zodat het waarschijnlijk is dat in de loop van 1999 werkelijk een gestroomlijnd en redelijk eenvormig

protocol zal ontstaan. Een en ander had tot gevolg dat er in de loop van 1998 een logopediste (Nienke Pantjes) werd aangetrokken, voor een dag per week en een orthopedagoog (Els Fiën), eveneens voor een dag per week. Ook werd voor 6 uren per week een extra administratieve kracht (Linda Wormsbecher) aangetrokken waarvan 2,5 uur in het kader van het ST project. Het aantal werknemers van het AC kwam hiermee op dertien.

In de nazomer van het verslagjaar kwam Yvonne Brouwer, sinds 1994 werkzaam bij het AC, met het rampzalige bericht dat zij van plan was in het huwelijk te treden en haar aanstaande te volgen naar het Brabantse. Wij missen in haar een warm en betrokken teamlid en bovendien zeer kundig op logopedisch en akoepedisch gebied. Zij werd opgevolgd door Annet de Vries, die per 1 november met grote voortvarendheid aan de slag toog.

The continuing story van het Kwaliteitssysteem

Nadat eind 1997 door de vijf in het project participerende AC's de overeenkomst met de Kema was opgezegd, kwam de Kema met andere (betere) voorstellen. Dit leidde ertoe dat in mei met de Kema een nieuwe overeenkomst werd gemaakt. Na een indringend bezoek en dito gesprek tussen de directeur van het AC Friesland en de Kema werd besloten dat het Audiologisch Centrum Friesland zich uit het project terugtrok. De vier collega-AC's gingen op de ingeslagen weg wel verder. Eind 1998 is op basis van een tweetal offertes gekozen voor een extern adviesbureau dat het AC in 1999 zal voeren tot een eigen kwaliteitssysteem dat in principe tot ISO 9000 certificering kan leiden.

Dipac

De directeurs van de 11 perifere Audiologische Centra hebben zich een paar jaar geleden verenigd in een Fenac werkverband dat zij Dipac hebben genoemd. De heer Koldewijn (Directeur AC Tilburg) en de heer Kraft zijn daar tot medio 1998 gedeeld voorzitter van geweest. In het voorjaar van 1998 is zeer intensief overlegd over de wijze waarop de perifere AC's hun management zouden kunnen ondersteunen. Dat heeft helaas niet geleid tot eensgezindheid. In september besloten Koldewijn en Kraft het voorzitterschap neer te leggen. Aan het eind van het verslagjaar was men doende nieuwe doelstellingen en status te formuleren.

Bestuursmutaties

De heer Wit nam in april afscheid als bestuurslid. De heer H.P. Wit is 10 jaar lang bestuurslid geweest. Als hoogleraar audiologie heeft hij zowel het bestuur als de directeur goede adviezen gegeven bij audiologisch inhoudelijke als audiologisch technische zaken. Ook nam in april afscheid als bestuurslid de heer H. Kruizinga, huisarts te Heerenveen. Wij missen in hem een zeer betrokken bestuurslid dat vaak letterlijk met raad en daad aanwezig was. De heer Kruizinga werd opgevolgd door de heer J.W.A. Langendijk, huisarts te Beetgumermolen.

Het afscheid van de heer Wit, die tien jaar daarvoor in het bestuur zitting had genomen in

de hoedanigheid van afgevaardigde namens het Academisch Ziekenhuis Groningen, was voor het bestuur aanleiding om de statuten te herzien. Veel van de tekst daarvan dateerde nog van uit de tijd van de oprichting van het AC Friesland. De banden die het AC Friesland met het AZG had en heeft worden door het bestuur als zeer terecht gezien maar wordt door het bestuur anno 1998 niet meer als statutair noodzakelijk gezien. Eind 1998 werd een statutenwijziging van kracht die meer aansloot bij de zelfstandige rol die het AC in Friesland heeft. Een van de gevolgen was dat het bestuur niet meer statutair bestaat uit 9 leden, maar uit minimaal 7 leden. Het bestuur heeft vervolgens besloten de vacature Wit voorlopig niet in te vullen.

In memoriam

Begin '98 bereikte ons het droevige bericht dat Wim Muntjewerff op 64 jarige leeftijd was overleden. Wim heeft begin jaren 80 het AC enige tijd als directeur ad interim leiding geven. Bovendien heeft hij de huidige directeur opgeleid tot audioloog. Wij gedenken in hem een aimabel en wijs man.

Dankwoord

Rest ons te noemen de constructieve en collegiale contacten die we hebben met "de Skelp" te Drachten. Niet alleen in de vorm van de detacheringsovereenkomst die het instituut met de school heeft maar zeker ook in de vorm van snelle en gemakkelijke informatie-uitwisseling als het gaat om schoolaanmeldingen. Eind 1998 nam de heer K. Joustra afscheid als directeur van de school om verder te gaan als portefeuillehouder inhoudelijke zaken van het Regionaal Expertise Centrum (REC) Noord Nederland. Wij kijken terug op een buitengewoon plezierige samenwerking met de school onder zijn leiding en wensen hem heel veel plezier en voorspoed in zijn nieuwe job. Mevrouw A. Schepen-Sipma volgt hem op. Het is buiten enige twijfel dat ook onder haar leiding de school zal kunnen bloeien en de samenwerking met het AC op de oude voet zal doorgaan.

En last but not least is het verheugend dat de relatie met instituten voor verstandelijk gehandicapten zoals Huize Maartenswoude (Drachten en Stiens) en Borneroord (Beetsterzwaag) al sinds een aantal jaren - mede gezien de enorme betrokkenheid van de daar werkende logopedisten - grote diepgang heeft.

Tot slot: De Fenac (federatie van Nederlandse AC's) heeft eind 1996 richtlijnen gegeven voor het op uniforme wijze registreren van kentallen. Per 1-1-98 werd daarmee in Friesland begonnen. Daarom treft u aan het eind van dit jaarverslag een andere weergave aan dan voorgaande jaren van het aantal verrichtingen.

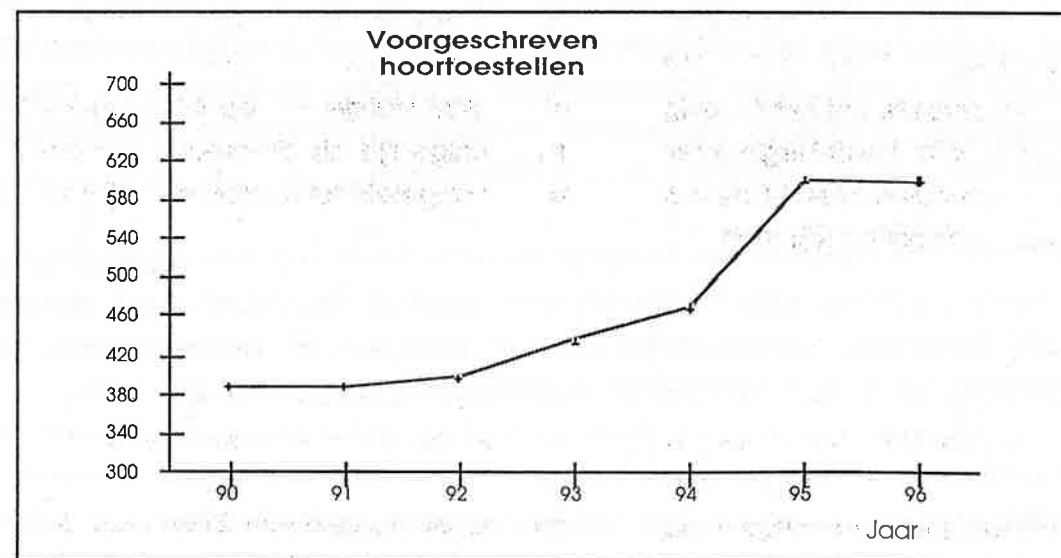
drs. P.T. Kraft
directeur.

Verslag audiologie

Zoals in de vorige twee jaar al zichtbaar werd is het digitale hoortoestel de wereld van de slechthorenden aan het veroveren. En terecht, dunkt ons, gezien de enorme signaalbewerkingsmogelijkheden, maar van enige modieusheid is echter toch ook zeker sprake. Zo moeten ouderen op verjaardagsfeestjes regelmatig horen hoe 'ouderwets' zij toch zijn met hun analoge hoortoestel. Iedereen 'must go digital'. In 1998 kwam ook het digitale Philips toestel op de markt, dat enigszins teleurstelde, niet door het concept (want dat is zoals zo veel Philips artikelen buitengewoon geraffineerd) maar door falende techniek (en ook dat moet Philips niet onbekend voorkomen). Naast de Oticon Digifocus kwam eind '98 ook de digitale Siemens Prisma, die tevens uitgerust werd met een dubbele microfoon, waarmee een zeer goede richtingsgevoeligheid kon worden verkregen. Dit moet de slechthorende een beter eind op weg helpen bij het verbeteren van de signaal-ruis verhouding. Sommige slechthorenden melden dat zij nu het contact met de rest van het gezelschap verliezen. Zou slechthorendheid dan echt een onoplosbaar probleem zijn?

Het aantal voorgeschreven hoortoestellen was, zoals eerder gezegd, lager dan het jaar ervoor, nl. 584 exemplaren aan 374 patiënten.

Patienten aan wie hoortoestellen werden voorgeschreven		
	1997	1998
voorgeschreven	613	584
aantal patiënten stereo	233	227
aantal patiënten mono	147	130
ringleiding/Infrarood	-	95

onderverdeling naar merk		
	1997	1998
WIDEX	207	154
PHILIPS	102	133
OTICON	92	108
SONAR	65	82
DANAVOX	59	58
SIEMENS	12	19
PHONAK	27	15
STARKEY	6	8
REXTON	16	4
HANSATON	6	2
VIENNATOÏNE	8	1
RESOUND	2	0
UNITRON	11	0

onderverdeling naar type		
	1997	1998
kast	8	6
oorhanger	499	501
IHO	106	77
<i>Totaal</i>	<i>613</i>	<i>584</i>

onderverdeling naar kleur (oorhangers)		
	1997	1998
belge	296	238
bruin	96	103
grijs	107	160
<i>totaal</i>	<i>499</i>	<i>501</i>

Nota bene.

Van de 374 uitgeschreven definitieve recepten betrof het in 62 gevallen digitale apparatuur. (105 toestellen). Van deze 105 toestellen waren 85 Widex Senso, 19 Oticon Digifocus en 1 Siemens Prisma. Een kort onderzoek naar de bestede tijd per hoortoestelaanpassing leerde dat per voorgeschreven digitale aanpassing bijna twee maal zo veel tijd nodig was als per analoge. Ten minste een reden hiervoor is dat een patiënt met een digitaal toestel niet wordt heengezonden zonder ook een analogoog toestel te hebben geprobeerd.

Peter Kraft
klinisch fysicus - audioloog

Verslag van de logopedisten

Vanaf begin '98 tot augustus '98 zijn er twee logopedisten werkzaam op het Audiologisch Centrum. Mevrouw Y. Brouwer heeft een dienstverband van 24 uur per week. Een dag in de maand verricht zij de audiometrische controles op de Skelp in Drachten; school voor kinderen met spraak/taalproblemen of hoorproblemen. Door haar verhuizing naar het zuiden van het land per 1 november neemt mevrouw A. de Vries haar werk vanaf die datum over. Ook zij werkt 24 uur in de week bij het AC. Mevrouw L. Groenman heeft een dienstverband van 20 uur in de week, in '97 was dit 21 uur. In augustus '98 wordt mevrouw N. Pantjes aangesteld voor 8 uur in de week. Het totaal aantal uren logopedie is vanaf die tijd 52. Deze uitbreiding is onder meer een gevolg van het landelijk besluit dat taalspraakdiagnostiek bij audiologische centra plaats zal vinden.

Verrichtingen van de logopedisten.

Gehoorderonderzoek bij jonge kinderen

Bij jonge kinderen is er naast de vraag naar de gehoorscherppte vaak ook een vraag naar de spraaktaalontwikkeling. Daarom worden alle gehooronderzoeken bij kinderen tot ca 7 jaar uitgevoerd door de logopedisten. De gehooronderzoeken worden, afhankelijk van de leeftijd, op verschillende manieren afgenomen:

- Observatie-audiometrie bij kinderen jonger dan een jaar of drie (het zg. pedo-onderzoek: een half uur)
- Spelaudiometrie bij kinderen tussen ongeveer drie en vijf jaar (de zg. bloktest : 3 kwartier)
- Een toon- en spraakaudiogram bij kinderen ouder dan 5 jaar (3 kwartier)

Omdat de afzonderlijke gehooronderzoeken bij kinderen vanaf 1998 als kental niet meer wordt genoteerd, kunnen er over dit jaar wat dit betreft geen aantallen meer genoemd worden.

Gehoorderonderzoek bij volwassenen en aanpassen van hoortoestellen

Omdat dit tevens het werk is van de audiologen en de audiologie-assistente wordt voor de discipline logopedie niet meer afzonderlijk aangegeven hoeveel tijd hiermee gemoeid is.

Logopedisch onderzoek

Aantallen:

1995 - 175
1996 - 222
1997 - 204
1998 - 245

Na een dip in 1997 is het aantal logopedische onderzoeken in 1998 dus flink toegenomen. In principe volgt er altijd een logopedisch onderzoek bij kinderen die perceptief slechthorend zijn. Ook kinderen met een normaal gehoor met een spraak/taalvraag tot 7 jaar, worden onderzocht bij het Audiologisch Centrum. Bij het eerste gehooronderzoek wordt ingegaan op de spraak-taalproblemen. Daarna komen deze kinderen op de wekelijkse patiëntenbespreking. Als daar besloten wordt tot een logopedisch onderzoek, volgt er een gezamenlijke anamnese van een half uur door de psycholoog/ orthopedagoog en de logopediste. Aansluitend is er een logopedisch onderzoek van anderhalf uur bij jonge kinderen en 2 uur bij oudere kinderen. Met deze nieuwe werkwijze is in de tweede helft van het verslagjaar begonnen. Het onderzoek is gericht op taalbegrip, uitingen, uitspraak en pragmatiek. Ook wordt er gelet op afwijkende mondgewoonten, eet- en drink- problemen, stotteren, broddelen en stemgebruik.

Communicatietraining

aantallen

1995 - 65
1996 - 56
1997 - 42
1998 - 34

Het aantal ernstig slechthorende kinderen dat voor begeleiding met hun ouders bij het AC komt, neemt af. Vanaf het moment dat de slechthorendheid ontdekt wordt tot aan 3 jaar komen deze kinderen bij het AC. Door oefeningen met het kind en adviezen aan de ouders wordt de communicatie mogelijkheid van het slechthorende kind zoveel mogelijk gestimuleerd.

Overige werkzaamheden binnen het AC

- deelnemen aan de wekelijkse patiëntenbesprekingen. Dit zijn er twee per week. Een voor de slechthorende patiënten en een voor kinderen met spraak/ taalproblemen;
- logopedie-overleg een keer in de twee weken 1 uur;
- deelnemen aan de maandelijkse teambespreking;
- deelnemen aan stafvergaderingen (ad hoc);
- veel telefonische contacten met vrij gevestigde logopedisten.

In het voorjaar is een cursus spraakafzien voor volwassen slechthorenden gegeven door mevrouw Y. Brouwer en mevrouw N. Wassenaar, maatschappelijk werkster. Ook zijn er bijeenkomsten geweest met een aantal logopedisten in Friesland om te komen tot een "netwerk" spraakafzien in de hele provincie. In november '98 is er een folder uitgegeven met informatie over spraakafzien. In januari was er een voorlichtingsavond bij het AC voor alle logopedisten uit Friesland. Onderwerp: cochleair implantaat.

Werkzaamheden buiten het AC

- 5 keer per jaar bezoekt een van de logopedisten de vergaderingen "netwerk vroegbehandeling"
- 2 keer per jaar zijn er dagbijeenkomsten van de Fenac werkgroep logopedie
- Van 23 tot 27 augustus bezochten mevrouw Brouwer en mevrouw Groenman het IALP Congres in Amsterdam (wereld congres van logopedie en foniatrie)

Mevrouw L. Groenman-Sytsema,

Mevrouw A. de Vries,

Mevrouw N. Pantjes,

Logopedisten

Verslag van de psychologen

In september 1998 trad mevrouw drs. E. Fien, orthopedagoge, voor een dag per week in dienst bij het AC. Zij is ook aan de Skelp verbonden zodat zij van de problematiek goed op de hoogte is en zich na een korte inwerkperiode volledig kon inzetten.

In verband met de nieuwe werkwijze bij de kinderen met een vraag op het gebied van de spraaktaalontwikkeling was er dringend behoefte aan meer tijd voor psychologische werkzaamheden. Aan de psychologische onderzoeken wordt door de nieuwe werkwijze meer tijd besteed, en bovendien is er al jaren sprake van een gestage toename van het aantal onderzoeken.

In 1998 verrichtten wij 227 psychologische onderzoeken, in 20 gevallen ging het om slechthorende kinderen en de overige 207 kinderen hadden een normaal gehoor.

De reden voor onderzoek bij kinderen met een normaal gehoor was als regel een niet of onvoldoende op gang komende spraak en/of taalontwikkeling; ca. 60% van deze kinderen was jonger dan een jaar of twee, en ongeveer 30 % was drie tot vijf jaar (een dergelijke verhouding zien we al vele jaren).

Slechthorende kinderen

De 20 slechthorende kinderen die werden onderzocht varieerden in leeftijd van twee tot negen jaar oud. Zodra er bij een kind slechthorendheid vermoed of geconstateerd wordt ondergaat het kind een serie onderzoeken waarvan het psychologisch onderzoek er één is. De bedoeling van een dergelijk onderzoek is de spraaktaalontwikkeling te plaatsen tegen de achtergrond van de (non-verbale) verstandelijke ontwikkeling, zodat een oordeel over de mate waarin de spraaktaalontwikkeling naar wens verloopt mogelijk is.

Als blijkt dat de taalontwikkeling onvoldoende op gang komt of dreigt te stagneren zullen bijzondere maatregelen overwogen moeten worden zoals logopedische therapie of een verwijzing naar een school voor Speciaal Onderwijs aan slechthorende kinderen. Een onvoldoende taalontwikkeling is immers een regelrechte bedreiging voor een voorspoedige schoolloopbaan en voor de cognitieve ontwikkeling in het algemeen.

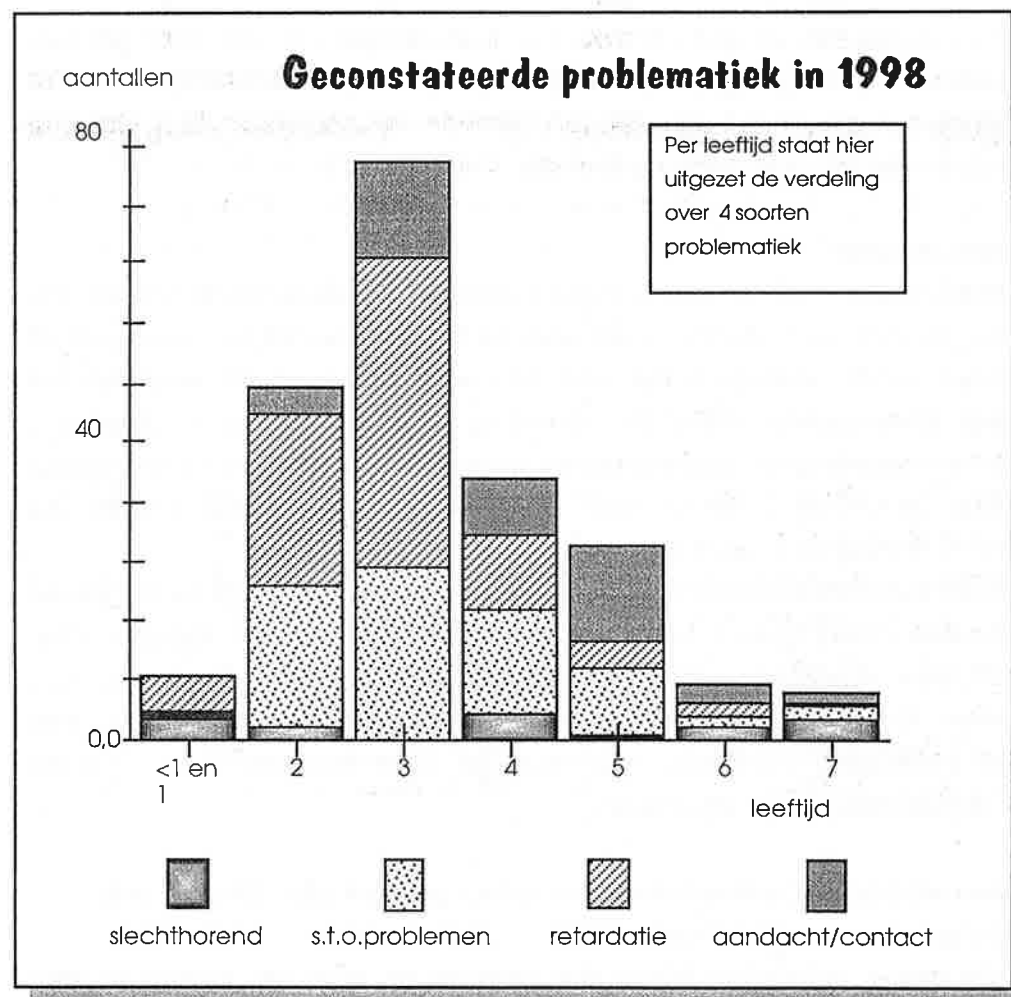
De tijdstippen waarop de onderzoeken bij voorkeur plaatsvinden zijn dan ook:

- bij de ontdekking van slechthorendheid
- tegen de derde verjaardag (de leeftijd waarop de kinderen kunnen worden geplaatst op een school voor Speciaal Onderwijs aan slechthorende kinderen, de Skelp) of voorafgaand aan het begin van de basisschool
- in het najaar van de derde groep van de basisschool of als het proces van het aanvankelijk lezen achter de rug moet zijn

- aan het eind van de basisschool
- Voor ieder kind afzonderlijk wordt in overleg met de ouders bekeken wat voor hem of haar de meest voor de hand liggende tijdstippen zijn. Leerlingen van de Skelp of van het Doven Instituut "H.D. Guyot" worden als regel niet meer op het AC psychologisch onderzocht.

Adviezen die mede op grond van deze onderzoeken gegeven werden waren:

- communicatietraining op het AC (4x)
- logopedie door een logopediste uit de buurt (1x)
- Speciaal Onderwijs voor slechthorende kinderen (de Skelp)(9x)
- (voortzetting van) begeleiding door het AC Friesland. Dit betrof kinderen bij wie de spraaktaalontwikkeling voorspoedig genoeg bleek te verlopen, en van wie verwacht mocht worden dat zij zich in sociaal en in emotioneel opzicht binnen het reguliere onderwijs staande konden houden (5x)
- adviezen voor vervolgonderwijs (4x)

Normaal horende kinderen

In dit verslagjaar werden er 207 normaalhorende kinderen onderzocht bij wie de spraaktaalontwikkeling niet naar wens verliep (Bij enkele kinderen (5) lag de vraagstelling op een ander terrein). Ongeveer tweederde van deze kinderen was drie jaar of jonger (135), de meeste andere kinderen waren kleuters (30%, 60 in getal) en 12 kinderen waren in de lagere-schoolleeftijd.

Bij ongeveer 40% van deze normaalhorende kinderen (85) was een vertraagd verlopen verstandelijke ontwikkeling de vermoedelijke oorzaak van de achterstand in de spraaktaalontwikkeling, minder vaak (bij ca. 20%) leek de achterblijvende spraaktaalontwikkeling in eerste instantie samen te hangen met aandachtsproblemen en/of gedragsproblemen of contactproblemen. Voorzover er van meervoudige problematiek sprake was zijn de kinderen geteld bij de geretardeerde kinderen. In al deze gevallen werd met de ouders overlegd waar zij elders hulp konden krijgen, voorzover dat op dat moment aangewezen was of in de toekomst nodig mocht zijn.

Bij 70 kinderen (34%) werd aan de mogelijkheid van op zichzelf staande problemen op het gebied van de spraaktaalontwikkeling gedacht. Bij 17 van hen waren de problemen van een dusdanige aard dat Speciaal Onderwijs voor kinderen met spraak en taalmoeilijkheden (de Skelp) werd geadviseerd, en voor de overige 53 kinderen werd (in eerste instantie) logopedische therapie aangeraden.

mevrouw drs. M. Künzli - van der Klok,
PSYCHOLOOG NIP

Verslag van de maatschappelijk werkster

1. Algemene inhoudelijke beschouwingen van het maatschappelijk werk van het Audiologisch Centrum
2. De cijfers
3. Categorisering van hulpvragen
4. Activiteiten

1. Algemene inhoudelijke beschouwingen van het maatschappelijk werk van het Audiologisch Centrum

De maatschappelijk werker van een Audiologisch Centrum houdt zich grotendeels bezig met het begeleiden van mensen bij het verwerkings- en acceptatieproces van (blijvende) slechthorendheid.

Wanneer het gaat om de vaststelling van een blijvend (min of meer ernstig) gehoorverlies bij zeer jonge kinderen, betekent dit in de praktijk één of meer gesprekken met de ouders. Op het moment van de diagnose realiseren ouders zich voor het eerst dat slechthorendheid, of beter slechthorend **zijn**, een volkomen onbekend begrip is, afgezien van een of ander bejaard familielid.

Ouders van een zojuist ontdekt slechthorend kind kunnen zich dan ook nauwelijks een voorstelling maken van de psychosociale gevolgen ervan. De begeleiding van het proces van inzicht verkrijgen hierin en de acceptatie van het hebben van een kind met een sociale handicap - wat slechthorendheid toch is - is op het AC een multidisciplinaire zaak, waarin de maatschappelijk werker een uitgesproken taak heeft.

Als slechthorende kinderen wat ouder worden en niet naar speciaal onderwijs voor slechthorende kinderen gaan of ambulante begeleiding krijgen, informeert de maatschappelijk werker van tijd tot tijd de leerkracht, waarna ook altijd een gesprek met de ouders plaatsvindt.

Wanneer kinderen vijf jaar ambulante begeleiding hebben gehad vanuit het speciaal onderwijs voor slechthorende kinderen, vallen kinderen weer onder de hoede van het AC qua sociaal emotionele begeleiding en didactische adviezen.

In de meeste gevallen is er weinig interventie nodig als de schoolloopbaan goed verloopt. Aan het eind van de middelbare school is er vaker contact met de maatschappelijk werker i.v.m. de komende examens.

Bij slechthorende adolescenten komen soms vragen over beroepskeuze aan de orde. Ook bemiddelt de maatschappelijk werker bij het vinden van werk als dat nodig is.

De taak van de maatschappelijk werker bij volwassenen is meestal meer therapeutisch gericht. Vaak gaat het om onbegrip van de buitenwereld over slechthorendheid, wat er toe kan leiden dat de slechthorende zich erg alleen voelt staan. Een gesprek waarin de problemen voortvloeiend uit slechthorendheid erkend worden, kan als een verademing werken. Hierna kan gezocht worden naar strategieën om anders (vaak assertiever) om te gaan met slechthorendheid.

Soms kan voorlichting geven zeer verhelderend werken als er bij de slechthorende en diens sociale omgeving al lange tijd misverstanden en irritaties bestaan. Gesprekken zijn er dan op gericht begrip te kweken bij en voor de verschillende partijen.

Ook komt het voor dat de hulp bestaat uit niet meer, maar ook niet minder, dan een poging om een sociaal isolement in het algemeen te doorbreken, zoals bij veel slechthorende bejaarden het geval is.

In een eerste gesprek kijkt de maatschappelijk werker altijd of de slechthorende gebaat kan zijn bij voorzieningen speciaal voor slechthorendheid.

Door de wisseling van begeleiders en mentoren van slechthorende lichamelijk/geestelijk gehandicapten is het noodzakelijk met enige regelmaat contact te onderhouden met instellingen als gezinsvervangende tehuizen en dagverblijven. Ook hier was aandacht voor. Elf keer werd een instelling bezocht.

Twee keer werd er een werkadres bezocht om adviezen en voorlichting te geven.

2. Enkele getallen.....

	1997	1998	
Totaal aantal patiënten	106	120	waarvan
- mannen	23	35	
- vrouwen	37	34	

Van het totaal aantal patiënten dat gezien werd was

- in de leeftijd tussen 12 en 21 jaar	15	16
- jonger dan 12 jaar	31	35

wat betreft de patiënt-contacten:

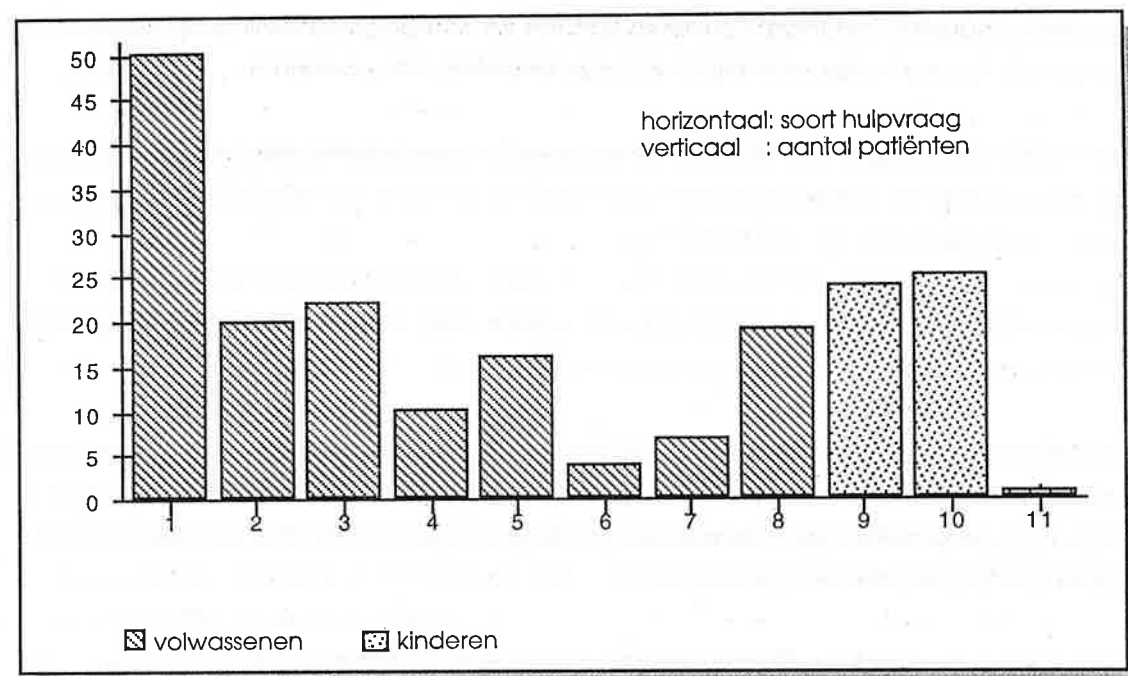
aantal huisbezoeken	108	103
aantal schoolbezoeken	28	31
aantal gesprekken op het instituut	44	65

<u>Specificatie huisbezoeken</u>	1997	1998
- t.b.v. volwassenen	57	58
- t.b.v. jongeren	8	4
- t.b.v. kinderen	43	41

Specificatie schoolbezoeken

- basisscholen	19	19
- voortgezet onderwijsinstellingen	6	4
- speciaal onderwijsinstellingen	3	8

3. Categorisering van hulpvragen

Toelichting bij de grafiek: soort hulpvraag

- Acceptatieproblemen slechthorendheid (waaronder verwerking, verbeteren van communicatie vaardigheden) 50
- Voorlichting geven over slechthorendheid aan partner, fam., verzorgenden 20
- Informeren en adviseren van voorzieningen als lichtflitsinst., ringleiding, cursus spraakafzien 22
- Relatieproblemen ten gevolge van slechthorendheid 10
- Problemen met slechthorendheid verband houdende met (het vinden van) werk 16
- Verlies sociale contacten, isolement 4
- Verwijzen naar andere hulpverlenende instanties als Riagg, AMW, Madido 7
- Restcategorie 19
- Begeleiding ouders (verwerking) en kind bij hoorrevalidatie van het slechthorende kind 24
- Voorlichting geven op scholen t.b.v. het slechthorende kind / jongere 25
- Begeleiding ouders na advies Skelp of ambulante begeleiding 1

4. Activiteiten

- Het doventeam van het Riagg Groningen heeft zichzelf een nieuwe impuls gegeven. De maatschappelijk werkers van AC's en van de scholen voor slechthorende kinderen (beide in het noorden van het land) werden uitgenodigd om met elkaar van gedachten te wisselen. Het doel van de vergaderingen is te overleggen of verwijzing naar het doventeam zinvol is. Het team kan dan geconsulteerd worden als andere hulpverlening vastloopt. De lijnen kunnen zo kort gehouden worden. De vergaderingen zullen eerst 4 keer per jaar plaatsvinden. Later zal het waarschijnlijk voldoende zijn om dan nog 2 keer per jaar bijeen te komen.
  - Er werd een werkbezoek gebracht aan de afdeling Audiologie van het Academisch Ziekenhuis Groningen.
  - Samen met en voor de Slechthorende Jongeren organisatie (SHJO) werd een informatie-avond georganiseerd op het AC.
  - Er werden lezingen gegeven over slechthorendheid en spraakverstaan aan de plattelandsvrouwen/christelijke vrouwenbond van Wommels e.o. en Oosterend.
  - Aan de 2-jaarlijkse vergaderingen van de landelijke werkgroep maatschappelijk werkers werd deelgenomen.
  - Er werd een lezing gegeven over slechthorendheid bij kinderen aan coördinatoren en leerkrachten van het Bogerman College te Sneek.
  - Het 5-jarig jubileum van de SHJO werd bezocht.
  - Er was regionaal (noordelijke provincies) overleg van maatschappelijk werkers van AC's.
  - Dit jaar werd de werkgroep opgericht van logopedisten spraakafzien van Friesland. De maatschappelijk werker van het AC heeft hierin een actieve deelname omdat naast het technisch leren "liplezen" slechthorenden nogal eens sociaal emotioneel problemen ervaren. Tijdens de vergaderingen kan de maatschappelijk werker de logopediste adviseren in vraagstukken die te maken hebben met deze problematiek. Daarnaast startte de maatschappelijk werker samen met een logopediste van het AC een cursus spraakafzien. De groep bestond uit zeven slechthorenden en enkele malen kwamen partners/huisgenoten mee. Er werden 8 bijeenkomsten van 2 uur georganiseerd.
- Eén deelnemer stopte halverwege de cursus, omdat het voor haar toch te moeilijk bleek en zij na de cursus veel hoofdpijn had van de inspanning. De andere cursisten waren enthousiast.
- Het lotgenotencontact wordt meestal zeer positief ervaren en is daarom een sterke meerwaarde om in groepsverband deel te nemen.

Tweemaal was er overleg samen met de audioloog en met de Ambulante Begeleiding van de school voor kinderen met hoor- en/of spraakmoeilijkheden "De Skelp" te Drachten.

mevr. N.D. Wassenaar, maatschappelijk werker

Kentallen AC Friesland over 1998

aantal bezoeken	3586
voor nop zitten wachten	212
audiometrische onderzoeken	2442
hoortoestel recept op proef (recept)	561
hoortoestelcontrole (meestal bezoek)	755
hoortoestel definitief monuraal	130
hoortoestel definitief binauraal	227
hoortoestel proef negatief	46
hoortoestel controle (na definitief voorschrift)	368
logopedisch onderzoek	245
logopedische behandeling	34
psychologisch onderzoek	219
psychologie eindgesprek	225
maatschappelijk werk - huisbezoek	103
maatschappelijk werk - schoolbezoek	31
maatschappelijk werk - bezoek werkadres	2
maatschappelijk werk - AC contact	65
Patiënten die multidisciplinair zijn besproken	553
Contacten buiten de deur (Audioloog en MW)	140

NB

Vanaf 1 januari 1998 zijn op verzoek van de Fenac de kentallen die de AC's aanleveren uniform geworden volgens hierboven aangegeven werkwijze

Diverse activiteiten

15 januari	informatieavond voor ouders van schisiskinderen (Lwd)	P. Kraft
19 januari	Bijeenkomst Kwaliteitsfunctionarissen (Arnhem)	P. Kraft
22 januari	Audiologendag Philips (Eindhoven)	P. Kraft, B vd Meer
13 februari	Dipac vergadering (Utrecht)	P. Kraft
26 februari	Bijeenkomst Kwaliteitsfunctionarissen (Amersfoort)	P. Kraft
7 maart	Voordracht voor de FOSS	P. Kraft
20 maart	Bijeenkomst CVO's van sh scholen (Rijs)	P. Kraft
26 maart	Symp. Persoonlijk budget (Arnhem)	P. Kraft, B vd Meer
31-03-98	Lezing Bogermancollege (Sneek)	N. Wassenaar
14 april	Refereeravond KNO (Groningen)	P. Kraft
17 april	SHJO komt op AC op uitnodiging met gastsprekers (audicien en Zorgverzekeraar De Friesland)	N. Wassenaar
17 april	5e Lustrum NVKF (Utrecht)	P. Kraft, B vd Meer
16 april	Start spraakafzicursus 8 x, evaluatie september	N. Wassenaar, Y. Brouwer
6 mei	Werkbespreking Koldewijn (Doorwerth)	P. Kraft
11 mei	Lezing voor NVVS (Den Helder)	P. Kraft
25 en 26 mei	Examineren Bedrijfsaudiometrie (Leiden)	P. Kraft
3 juni	werkbepreking inzake DIPAC (Harlingen)	P. Kraft
10 juni	25 jarig jubileum W. Suiker (Elmed, Apeldoorn)	P. Kraft
12 juni	Dipac (Utrecht)	P. Kraft
15 juni	Cochelair Implantaat-symp, Den Bosch (3 dagen)	P. Kraft, B vd Meer
19 juni	Werkbespreking met Graef en Koldewijn (Deventer)	P. Kraft
22 - 24 juni	Denemarken, studiereis Oticon	B. vd Meer
9 juli	Schoolverlatersavond Skelp (Drachten)	P. Kraft
24 t/m 27 aug	Internationaal Logopedie Congres, (Amsterdam)	L. Groenman, Y. Brouwer
1 september	Dhr Van Weele (KEMA-Kwaliteit) werkbezoek	Team
5 september	Werkbespreking over DIPAC (Doorwerth)	P. Kraft
11 september	Cursus digitale hoortoestellen (R'dam)	B. vd Meer
14 september	Fenac Kwaliteitscommissie (Utrecht)	P. Kraft
18 september	Management workshop Kwaliteit (A'foort)	P. Kraft
24 september	Overleg Doventeam RIAGG (Groningen)	N. Wassenaar
25 september	NVA bijscholingsdag	P. Kraft, B. vd Meer
25 september	SBKA vergadering (Utrecht)	P. Kraft
6 oktober	AC Zwolle, werkbepreking (ST)	P. Kraft, M. Künzli
8 oktober	Fenac werkgroep logopedie	Y. Brouwer
15 oktober	lezing Bond van Plattelandsvrouwen (Wommels)	N. Wassenaar

11 november	Les aan bedrijfsaudiometristen (Leiden)	P. Kraft
24 november	lezing Christelijke Vrouwenbond (Sexbierum).....	N. Wassenaar
30 november	Audiologen conferentie (Vught)	P. Kraft, B vd Meer
10 december	Slechthorende Jongeren Org. Fr. land (1 e lustrum)	N. Wassenaar,
	(Leeuwarden)	P. Kraft
14 december	Friese KNO artsen op AC te gast (Leeuwarden)	P. Kraft

*****

ACCOUNTANTSVERKLARING

Opdracht

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 1998 van de Stichting Audiologisch Centrum Friesland te Leeuwarden gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de leiding van de stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die de leiding van de stichting daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 1998 en van het resultaat over 1998 in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en voldoet aan de voorschriften voor de jaarrekening zoals die zijn opgenomen in hoofdstuk 3 van bijlage I en II bij de modelovereenkomst ziekenfondsen - audiologische centra van 1 april 1984.

Leeuwarden, 13 juli 1999

Ernst & Young Accountants

BALANS PER 31 DECEMBER 1998

A c t i v a

	1998		1997	
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Vaste activa				
Materiële vaste activa				
Verbouwing	496.611		562.433	
Instrumentarium	48.731		45.732	
Inventaris	106.875		115.558	
		652.217		723.723
Flottende activa				
Vorderingen				
Ziekenfondsen	116.070		182.787	
Particulieren	66.153		85.648	
Overige vorderingen en vooruit- betaald	47.342		4.471	
		229.565		272.906
Liquide middelen		21.675		960
Totaal activa		<u>903.457</u>		<u>997.589</u>

P a s s i v a

	1998		1997	
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Liquiditeitsvoorziening		25.000		25.000
Langlopende schulden		590.750		687.750
Kortlopende schulden				
Aflossingsverplichting 1999 (1998)	97.000		97.000	
Friesland Bank in rekening-courant	137.381		88.013	
Belastingen en sociale premies	24.927		11.310	
Overige schulden	133.768		86.024	
		393.076		282.347
Nadelig saldo t/m 1998 (1997:voordelig)		(105.369)		2.492
Totaal passiva		<u>903.457</u>		<u>997.589</u>

EXPLOITATIEREKENING OVER 1998

	1998		1997	
	f	f	f	f
Opbrengsten				
Inzake audiologische behandeling van:				
• ziekenfondspatiënten	623.055		635.100	
• particuliere patiënten	298.205		320.470	
Totaal tegen vastgesteld tarief	921.260		955.570	
Bij: verrekening overschotten in tarief	-		-	
	921.260		955.570	
Subsidie ST-onderzoeken	23.700		-	
Logopedische behandelingen	979		-	
Adviezen aan derden	28.560		24.315	
Diversen	8.004		754	
Totaal opbrengsten		982.503		980.639
Exploitatiekosten				
Personeelskosten	704.695		632.773	
Huisvestingskosten	131.339		130.291	
Inventariskosten	7.713		13.669	
Algemene kosten	75.303		70.447	
Intrest	48.239		51.953	
Diverse lasten	17.697		11.665	
Afschrijving materiële vaste activa	105.378		106.508	
Totaal exploitatiekosten		1.090.364		1.017.306
Exploitatiesaldo		(107.861)		(36.667)

TOELICHTING ALGEMEEN

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld zijn de activa en passiva opgenomen voor de nominale waarden.

TOELICHTING OP DE BALANS

Materiële vaste activa

Deze worden gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde verminderd met afschrijvingen volgens een vast percentage per jaar van die waarde.

De specificatie en het verloop van deze balanspost is als volgt:

	Aanschaf- fings- prijs	Afschrij- ving t/m 1997	Afschrij- ving 1998	Boekwaarde per 31-12-1998
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Verbouwing	706.783	139.724	70.448	496.611
Instrumentarium	125.295	59.472	17.092	48.731
Inventaris	163.396	38.683	17.838	106.875
Totaal	<u>995.474</u>	<u>237.879</u>	<u>105.378</u>	<u>652.217</u>

Verloop:

Boekwaarde per 1 januari	723.723	817.149
Bij: aanschaffingen	34.517	13.082
Af: • afschrijvingen	(105.378)	(106.508)
• desinvestering 1998	(645)	-
Boekwaarde per 31 december	<u>652.217</u>	<u>723.723</u>

TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING

Personeelskosten

De hierin begrepen salarissen en sociale lasten van eigen personeelsleden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	1998	1997
	<i>f</i>	<i>f</i>
Salarissen	563.620	526.856
Sociale lasten en pensioenpremies	79.161	39.561
	<u>642.781</u>	<u>566.417</u>

Memorandum

openingstijden van het Audiologisch Centrum

- o Patiëntenzorg is op maandag, dinsdag, woensdag en donderdag tussen 8.30 en 17 uur.
Bij hoge uitzondering op vrijdag.
- o Telefonisch bereikbaar op maandag t/m donderdag van 08.30 uur tot 15.00 uur. afspraken maken tussen 8.30 en 11 uur
telefoon 058-280.1586
Faxnummer 058-280.1361
website: www.telekabel.nl/sprinter/acf

Voor relaties (niet-patiënten) is een speciaal telefoonnummer op aanvraag beschikbaar.
Idem een emailadres.

- o Het AC is voor patiënten gesloten op vrijdag en in het weekend.